

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра романської філології

**МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ АЛЬБЕРА КАМЮ
(На матеріалі збірки «Cher Monsieur Germain ...»)**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
студентки ІV року навчання
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»,
спеціальності 035 «Філологія»,
спеціалізації 035.055
«Романські мови та
літератури (переклад включно), перша –
французька»,
ОП «Французька мова та переклад,
англійська мова та друга романська
мова»,

Катерини АШТЕМИ

Науковий керівник:

к. філол. н., доц. кафедри романської
філології

Антоніна СКРИПНИК

Рецензент:

к. філол. н., доц. кафедри романської
філології

Марина КОСТЮК

«Допущено до захисту»

Протокол № 9 засідання кафедри

романської філології від 19 квітня 2024 року

Завідувач кафедри _____ **Ірина СИТДИКОВА**

Київ-2024

АНОТАЦІЯ

Альбер Камю — видатний французький письменник, філософ та есеїст, чия творчість залишила глибокий слід у світовій літературі ХХ століття. Його літературна спадщина, включаючи романи «Чума», «Сторонній», «Падіння» та есе «Міф про Сізіфа», є об'єктом вивчення з різних аспектів, від філософських до соціально-політичних. Однак важливим аспектом для глибшого розуміння творчості Камю є його мовна особистість, яка проявляється у його листах, есе та інших текстах. Дослідження мовленнєвого портрета Альбера Камю дозволяє виявити особливості мовної особистості письменника, що є ключовим для розуміння його творчого методу, ідеології та світогляду. Камю, як представник екзистенціалізму, використовував мову не тільки як спосіб висловлення думок, а й як інструмент філософського дослідження, що надає значимість аналізу його мовленнєвого стилю. Вивчення мовленнєвого портрета Камю сприяє глибшому розумінню контексту його епохи та соціокультурних умов, у яких він творив.

Психолінгвістичний аспект дослідження включає аналіз когнітивних стилів Камю, виявлення домінуючих тем та мотивів у його листах, а також вивчення його емоційного стану через призму мовних засобів. Це дозволяє глибше зрозуміти особисті переживання та світогляд письменника, його сприйняття навколишньої дійсності та взаємодію з нею. Виявлення характерних лексичних, синтаксичних та стилістичних засобів, які використовував Камю, дозволяє глибше зрозуміти його не просто як письменника, але і як людину.

Як висновок, варто відзначити, що вивчення мовленнєвого портрета Альбера Камю через призму його листів до вчителя відкриває нові горизонти у розумінні його творчої особистості. Воно дозволяє не тільки глибше проникнути у його внутрішній світ, а й розширити методологічний інструментарій сучасної лінгвістики та психолінгвістики. Дане дослідження робить важливий внесок у розвиток гуманітарних наук, збагачуючи знання про взаємодію мови, мислення та особистості в контексті літературної творчості.

ABSTRACT

Albert Camus is an outstanding French writer, philosopher and essayist, whose work left a deep mark on world literature of the 20th century. His literary legacy, including the novels «The Plague», «The Outsider», «The Fall», and the essay «The Myth of Sisyphus», has been studied from a variety of perspectives, from the philosophical to the socio-political. However, an important aspect for a deeper understanding of Camus' work is his linguistic personality, which is manifested in his letters, essays and other texts. The study of the speech portrait of Albert Camus allows us to reveal the features of the writer's linguistic personality, which is key to understanding his creative method, ideology and worldview. Camus, as a representative of existentialism, used language not only as a way of expressing thoughts, but also as a tool of philosophical research, which gives importance to the analysis of his speech style. The study of Camus' speech portrait contributes to a deeper understanding of the context of his era and the socio-cultural conditions in which he used to create.

The psycholinguistic aspect of the study includes the analysis of Camus's cognitive styles, the identification of dominant themes and motives in his letters, as well as the study of his emotional state through the lens of language. This allows for a deeper understanding of the writer's personal experiences and worldview, his perception of the surrounding reality and interaction with it. Identifying the characteristic lexical, syntactic, and stylistic devices used by Camus allows us to better understand him not only as a writer, but also as a person.

As a conclusion, it is worth noting that the study of the speech portrait of Albert Camus through the prism of his letters opens new horizons in the understanding of his creative personality. It allows not only to dive deeper into his inner world, but also to expand the methodological tools of modern linguistics and psycholinguistics. This study makes an important contribution to the development of humanities, enriching knowledge about the interaction of language, thinking and personality in the context of literary creativity.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ У ЛІНГВІСТИЦІ	7
1.1. До визначення поняття «мовленнєвий портрет».....	7
1.1.1. Мовна особистість.....	7
1.1.2. Мовленнєвий портрет.....	9
1.2. Модель мовленнєвого портретування письменника.....	11
1.2.1. Лексичний вибір.....	11
1.2.2. Синтаксичні структури.....	12
1.2.3. Стилiстичні прийоми.....	12
1.2.4. Частотний аналіз мовних елементів.....	13
1.2.5. Методи аналізу мовленнєвого портретування.....	13
1.3. Застосування моделі мовленнєвого портретування.....	14
1.4. Аспекти вивчення мовленнєвої особистості.....	14
1.5. Види мовленнєвих портретів.....	16
Висновки до першого розділу	17
РОЗДІЛ 2. МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ АЛЬБЕРА КАМЮ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «CHER MONSIEUR GERMAIN»	19
2.1. Життя та творчість Альбера Камю.....	19
2.2. Матеріал дослідження.....	21
2.3. Структура мовленнєвого портрета А.Камю.....	23
2.3.1. Концептуальний рівень.....	23
2.3.2. Структурно-синтаксичний рівень.....	36
Висновки до другого розділу	38
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44

ВСТУП

Мовленнєвий портрет був об'єктом дослідження у роботах численних лінгвістів, таких, як Д. Вайс, Дж. А. Дан, С. Якобсон, Г. Ласвел, Дж. Александер, Д. Гендрікс, Р. Дентон, Ж. Маттера, В. Роттінгаус та ін.

Актуальність дослідження мовленнєвого портрета письменника полягає у його здатності розкрити глибинні особливості особистості та світогляду автора через аналіз його мови. Таке дослідження дозволяє виявити унікальні риси стилю, лексичні уподобання та синтаксичні конструкції, які характеризують письменника, як особистість. Дослідження мовленнєвого портрета також дає можливість порівняти мовленнєві особливості письменника із соціальними та історичними контекстами його епохи. Цей напрямок дослідження розширює методологічний інструментарій різних розділів лінгвістики, збагачуючи їх новими підходами та перспективами.

Метою дослідження є всебічний аналіз мовленнєвого портрета письменника передусім як мовленнєвої особистості, адже матеріалом для дослідження слугує особиста переписка та автобіографічний роман. У рамках цієї мети передбачається визначити ключові лексичні, синтаксичні та стилістичні прийоми, які використовуються автором, встановлення зв'язку між мовленнєвими особливостями письменника та соціокультурним контекстом його епохи.

Об'єктом дослідження є мовленнєвий портрет Альбера Камю.

Предметом дослідження є мовленнєві засоби вираження власного «Я», та концептуальна структура мовленнєвої свідомості.

Мета дослідження обумовлює вибір завдань:

- 1) розглянути проблему визначення поняття «мовленнєвий портрет» в аспекті співвідношення з суміжними поняттями;
- 2) представити принципи та моделі мовленнєвого портретування;
- 3) розглянути мовленнєвий портрет як сукупність ознак, які характеризують мовленнєву поведінку і мовну свідомість особистості.

4) побудувати структуру мовленнєвого портрета Альбера Камю.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ У ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. До визначення поняття «мовленнєвий портрет».

1.1.1. Мовна особистість.

Актуальною темою сучасної лінгвістики з її яскраво вираженим антропоцентризмом є вивчення мовної особистості та мовленнєвого портрету.

До аналізу мовної особистості, як індивідуальної, так і колективної, звертаються багато етнокультурологи, соціолінгвісти та психолінгвісти. Нещодавно у лінгвістиці виділився ще один перспективний напрямок – лінгвоперсонологія. Співвідношення мовної особистості та мовленнєвого портрета в наш час стає всебічною проблемою.

Особистість – категорія суспільно-історична і вивчається багатьма суспільними науками. Особистість творить себе на всіх етапах розвитку. Вона формується і розвивається, вирішує важливі життєві завдання. Кожна особистість на своєму шляху розвитку дедалі активніше включається в соціальні структури суспільства, через що ускладнюються зв'язки з навколишнім світом. Мовна особистість не є частково-аспектним корелятом особистості взагалі, якими є правова, економічна чи етична особистість. Мовна особистість – це значно повніше утворення. Це комплекс суперечностей між стабільністю та мінливістю, стійкістю мотиваційних передумов і здатністю піддаватися зовнішнім впливам і взаємовпливам.

Мовна особистість – феномен національного характеру, але його слід розглядати не тільки в системі мови, а й історії, культури та всього життя. Завдяки мові людина не тільки спілкується, а й пізнає світ, обмінюється інформацією. Цей особливий дар природи і дав можливість людині стати особистістю, піднятися над іншими живими істотами. Кожна особистість має комплекс різнобічних і різнопланових можливостей, які за оптимальних умов значною мірою можуть отримувати універсальний розвиток. Саме з цією метою визначаються здібності людини, рівень її потреб і світоглядної

орієнтації, яка значною мірою залежить від життєвого досвіду, рівня культури, освіти та здібностей, індивідуальних особливостей. Тільки з урахуванням даних об'єктивних чинників можна планомірно формувати мовну особистість.

У структурі мовної особистості можна виділити три рівні:

1) вербально-семантичний або лексикон (запас слів людини, якими вона користується в ситуації звичайної побутової комунікації);

2) лінгвокогнітивний, або тезаурус (відображення ідіолекту особистості, її відмінні мовні характеристики);

3) мотиваційний або прагматикон (цілі та завдання комунікації, мовні інтенції мовця) [7].

Підставами для виокремлення цих рівнів є слова, концепти і мета комунікації, відношення між зазначеними одиницями та стереотипи їх об'єднання в якусь систему. Ці положення важливі для цілей дослідження, оскільки, по-перше, припускають, що особливості світогляду людини проявляються в особливостях створюваного нею тексту, по-друге, вказують на необхідність при описі мовної особистості враховувати не тільки індивідуальні характеристики, а й норми мовленнєвої діяльності, прийняті в тій чи іншій соціальній групі.

Поняття «мовної особистості» включає «комунікативну особистість» (особливості вербальної поведінки людини, яка використовує мову як засіб спілкування), «етносемантичну особистість» (базовий національно-культурний прототип носія певної мови, що складається на основі світоглядних установок, ціннісних пріоритетів) та «мовленнєвий портрет» як «сукупність ознак мовної особистості, які вербалізуються мовними засобами й характеризуються соціальними, віковими, етнокультурними ознаками та проявляються безпосередньо в мовленнєвій ситуації, що створюють учасники комунікації» [21].

1.1.2. Мовленнєвий портрет.

Поняття мовної особистості та мовленнєвого портрета нерозривно пов'язані з поняттям мовної свідомості. Мовленнєвий портрет – це узагальнений образ носія мовної свідомості, національної мовної картини світу, мовних знань, умінь і навичок, мовленнєвих здібностей та особливостей, мовленнєвої культури та смаку, мовних традицій і мовної моди.

З.С. Шевчук розрізняє визначення мовного і мовленнєвого портрета, і стверджує, що «мовний портрет є загальною родовою категорією, складником мовної особистості й вербалізується мовними засобами за допомогою низки характеристик, які можуть доповнюватися (соціальних, вікових, етнокультурних). Мовленнєвий портрет значною мірою доповнює мовний; він проявляється безпосередньо в мовленнєвій ситуації, яку створюють комуніканти» [30].

Під мовленнєвим портретом розуміється вибір деяких елементів, що характеризують мовленнєву поведінку (з ряду варіантів), і використання їх у мовленні залежно від умов спілкування та невживання, свідоме чи підсвідоме неприйняття інших. Це соціально марковані способи вибору і використання мовних засобів та особливості мовленнєвої поведінки особистості. Мовленнєвий портрет можна визначити як комплексну характеристику мовлення окремої чи колективної мовної особистості, яка включає детальний опис мовленнєвих особливостей на всіх рівнях реалізації мовної компетенції з урахуванням специфіки мовленнєвої поведінки, особливостей особистісних (психологічних) та професійних (соціальних) параметрів, умови оволодіння мовою, ступінь володіння нею тощо. Розглядаючи ці визначення, виділяємо дві точки зору: мовленнєвий портрет як мовленнєве вираження образу мовної особистості; мовленнєвий портрет як результат аналізу та інтерпретації мовленнєвих актів особистості.

Для аналізу мовленнєвого портрета достатньо наявного матеріалу: текстів, відео- та аудіозаписів. Такий матеріал можливий у статичній формі, який уже

відбувся і вже висловлений мовленнєвий акт. Дослідниками також були визначені такі принципи: (1) мова є соціальною, а мовлення — індивідуальним; (2) мова звичайна, а мовлення – okazійне; (3) мова — це код, а мовлення — це повідомлення; (4) мова позаситуативна, а мовлення контекстуально та ситуативно зумовлене; (5) мовлення відрізняється від мови функціональним складом – має особливий емоційно-естетичний вплив. Відомий лінгвіст професор І. Манолі в одній із своїх лекцій присвятив проблемі okazіонального мовлення: «Все, що є в мові, є в мовленні, але не все, що є в мовленні, є в мові» [41, с. 35].

Учені дотримуються протилежних позицій, розглядаючи співвідношення мовленнєвого портрета та мовної особистості. З одного боку, мовленнєвий портрет є основним елементом мовної особистості, що втілює її мовні характеристики, які проявляються в спілкуванні (писемному чи усному). За іншою версією, мовна особистість ототожнюється з мовленнєвим портретом, оскільки одне не існує без іншого, а говорити про мовну особистість без урахування особливостей її спілкування неможливо.

Методів мовленнєвого портретування існує багато: соціолінгвістичний; лінгвоісторичний; недиференційний комплекс; фрагментарний; рівень мовленнєвого портрета; комунікативний портрет; риторичний; портрет генезис та багато інших. Вибір методології залежить від цілей.

Останнім часом мовленнєвий портрет дедалі більше сприймається як динамічне явище. Ясно, що мовна особистість може змінювати мовленнєвий образ і вибирати такий його варіант, який найбільше відповідає завданням того чи іншого життєвого етапу.

Слід зазначити, що не існує якоїсь єдиної моделі створення мовленнєвого портрета. Модель дослідження вибирається відповідно до цілей, які ставить перед собою лінгвіст, залежить від своєрідності матеріалу дослідження, визначається областю дослідження (політична лінгвістика, соціолінгвістика та ін.).

Узагальнюючи, можна дійти висновку, що у сучасній лінгвістиці поняття мовленнєвого портрета часто тлумачиться з цілей і завдань дослідження, проте об'єкт спостереження при мовному портретуванні залишається незмінним – це мовна особистість. У колі суміжних понять мовленнєвий портрет сприймається як засіб комплексного вивчення індивідуальної чи колективної мовної особистості. При його складанні дослідник має справу з фактами, доступними для спостереження, нерідко із зовнішньою, громадською стороною мовної особистості.

1.2. Модель мовленнєвого портретування письменника

Мовленнєве портретування письменника є важливим елементом лінгвістичного аналізу, оскільки дозволяє виявити унікальні особливості мови та стилю конкретного автора. Модель мовленнєвого портретування включає кілька ключових аспектів, таких як лексичний вибір, синтаксичні структури, стилістичні прийоми і частотність використання різних мовленнєвих елементів. У цій роботі ми розглянемо основні компоненти моделі мовленнєвого портретування письменника та методи їхнього аналізу.

1.2.1. Лексичний вибір

Одним із основних компонентів мовленнєвого портретування є лексичний вибір автора. Він включає підбір слів і виразів, які автор використовує у своїх творах. Для аналізу лексичного вибору використовуються такі методи:

- частотний аналіз: визначення частотності використання певних слів та виразів у текстах автора. Цей метод дозволяє виявити характерні автора лексичні одиниці;
- колокаційний аналіз: вивчення словосполучень та стійких виразів, характерних для автора. Колокації можуть включати як стандартні висловлювання, так і унікальні авторські комбінації слів;

- лексико-семантичний аналіз: вивчення семантичних полів та тих, які автор віддає перевагу у своїх текстах. Це допомагає зрозуміти, які ідеї та концепти є центральними у творчості письменника.

1.2.2. Синтаксичні структури

Синтаксичний аналіз дозволяє виявити особливості побудови речень у конкретного автора. Він включає вивчення наступних аспектів:

- складність речень: аналіз довжини речень та їх синтаксичної складності. Деякі автори вважають за краще використовувати короткі та прості пропозиції, тоді як інші схильні до складних синтаксичних конструкцій;
- порядок слів: вивчення типового порядку слів у реченнях автора. Це може включати аналіз інверсій і нестандартних конструкцій, характерних для стилю письменника;
- типи речень: аналіз використання різних типів речень (оповідальні, запитальні, окличні тощо). Це дозволяє зрозуміти, як автор структурує свої тексти задля досягнення певного ефекту.

1.2.3. Стилiстичні прийоми

Стилiстичний аналіз включає вивчення різних прийомів і технік, які автор використовує для створення свого унікального стилю. До них відносяться:

- фігури промови: вивчення метафор, метонімії, гіпербол та інших риторичних фігур, які автор часто використовує у своїх текстах.
- стиль оповідання: аналіз наративних технік, таких як використання першої чи третьої особи, прямого чи непрямого мовлення, внутрішнього монологу тощо.

- темп та ритм: вивчення темпу та ритмічних характеристик тексту, включаючи використання повторів, пауз та акцентів.

1.2.4. Частотний аналіз мовних елементів

Частотний аналіз є важливим інструментом у мовленнєвому портретуванні письменника. Він дозволяє визначити, наскільки часто автор використовує певні слова, вирази та конструкції. Цей метод включає:

- корпусний аналіз: використання комп'ютерних програм та корпусів текстів для автоматичного підрахунку частоти слів та виразів. Це дозволяє отримати об'єктивні дані про лексичний та синтаксичний склад текстів автора;
- коефіцієнт повторюваності: визначення коефіцієнта повторюваності певних елементів тексту, що дозволяє виявити характерні для автора патерни.

1.2.5. Методи аналізу мовленнєвого портретування

Для реалізації моделі мовленнєвого портретування письменника використовуються різні методи аналізу, включаючи:

- якісні методи: включають традиційний лінгвістичний аналіз, де дослідник вручну вивчає тексти автора, виявляючи характерні риси його стилю;
- кількісні методи: включають використання статистичних та комп'ютерних методів для аналізу великих обсягів текстів. До таких методів належать корпусний аналіз, частотний аналіз, аналіз колокацій та кластерний аналіз;

- комп'ютерні програми: використання спеціалізованих програм для автоматичного аналізу текстів. До таких програм належать AntConc, WordSmith Tools, Sketch Engine та інші.

1.3. Застосування моделі мовленнєвого портретування

Модель мовленнєвого портретування може бути використана на вирішення різних завдань:

- ідентифікація авторства: визначення авторства текстів на основі аналізу характерних лінгвістичних ознак. Це може бути корисним для встановлення авторства спірних текстів або анонімних творів;
- порівняльний аналіз: порівняння стилів різних авторів чи еволюції стилю одного автора з часом;
- психолінгвістичний аналіз: вивчення того, як стиль листа автора відображає його особистість, емоційний стан та когнітивні процеси.

1.4. Аспекти вивчення мовленнєвої особистості

Важливо зазначити, що сучасна лінгвістика спирається на уявлення про мовну особистість як про ієрархічно організовану рівневу структуру. При цьому найчастіше лінгвісти користуються структурою, розробленою Мюрелем Моліньє. Учений виокремив три рівні вивчення мовленнєвої особистості, кожен з яких складається зі специфічних типових елементів: а) одиниць відповідного рівня, б) відносин між ними та в) їхніх стереотипних об'єднань, властивих кожному рівню комплексів.

Перший рівень, філософським аспектом якого є мова, є вербально-семантичним, що передбачає володіння лексикою і граматикою мови. Його одиницями є окремі слова, з граматики-парадигматичними, семантико-синтаксичними та асоціативними відносинами між собою, а стереотипами

виступають моделі словосполучень і речень. Вербально-семантичний рівень є нейтральним для виявлення мовленнєвої особистості, оскільки елементи цього рівня приймаються як даність особистістю, яка не в змозі змінити власну мову, носієм якої є.

При безпосередньо індивідуальному виборі вибір виявляється можливим для мовленнєвої особистості тільки на наступних рівнях – другому і третьому. Другий структурний рівень характеризується як лінгво-когнітивний (тезаурусний), філософським аспектом якого є інтелект, а одиницями якого виступають поняття (концепти), які перебувають у підпорядковано-координаційних відносинах і вибудовуються в упорядковану систему – мовну картину світу. Стереотипами на цьому рівні є стійкі стандартні зв'язки між концептами, що знаходять вираження в генералізованих висловлюваннях, дефініціях, афоризмах, крилатих виразах, прислів'ях і приказках, з усього багатства і різноманіття яких кожна мовна особистість обирає саме ті, які відповідають стійким зв'язкам між поняттями в її тезаурусі.

Третій рівень у структурі мовної особистості – мотиваційний (або прагматикон), філософським аспектом якого є дійсність. Цей рівень є найбільш індивідуальним. Для нього виявляються наступні елементи: одиницями в цьому разі можуть вважатися діяльнісно-комунікативні потреби, відносинами – сфери спілкування, комунікативні ситуації, комунікативні ролі, тобто «комунікативна мережа»; стереотипами – образи (символи) прецедентних текстів культури.

Таким чином, можна стверджувати, що в сучасній лінгвістиці основні аспекти дослідження мовленнєвої особистості співвідносяться з вивченням її структурних рівнів, передусім із другим і третім – це аналіз окремих концептів і виявлення загальної мовної картини світу мовленнєвої особистості та аналіз комунікації, комунікативних ситуацій та комунікативних ролей.

1.5. Види мовленнєвих портретів

Як основні класифікації мовних портретів можна вибрати кілька ознак.

По-перше, мовленнєві портрети різняться на кшталт об'єкта дослідження. Як зазначалося, мовленнєвий портрет може бути колективним і індивідуальним. Перший тип передбачає виявлення типових, загальних мовленнєвих особливостей у сукупності осіб, об'єднаних за будь-якими загальними ознаками: професійними, віковими, територіальними та ін. Другий тип мовленнєвого портрета характеризує індивідуальну мовну особистість.

Крім того, об'єкт характеристики може бути реальним (реальна мовна особистість) або вигаданими, наприклад, мовленнєвими портретами літературних героїв: зокрема, існують дослідження мовленнєвих особистостей Енн Ширлі з циклу книг «Енн із зелених дахів» написаних Люсі Мод Монтгомері, Томаса Хадсона з роману Хемінгуея «Острова в океані» та ін [27].

По-друге, в основу класифікації може бути покладено тип матеріалу, і в такому випадку можна говорити про мовленнєві портрети, складені в результаті вивчення письмової мови; шляхом аналізу мовлення, що звучить, або за допомогою дослідження і письмової, і усної форм мови.

По-третє, залежно від повноти характеристики мовної особистості можуть бути представлені повні чи неповні мовленнєві портрети.

Слід мати на увазі, що мовна особистість – це об'ємна змістовна структура, створити відповідну модель якої – найскладніше дослідницьке завдання, і в поодиноких випадках можна говорити про дійсно повний мовленнєвий портрет. Внаслідок цього лінгвісти часто звертаються до вивчення будь-якого рівня мовної особистості, і в такому разі створюється звужений варіант мовленнєвого портрета – рівневий.

Різновидом неповного мовленнєвого портрета вважатимуться такий, який часто визначають як «штрихи» чи «фрагменти», маючи на увазі часткові характеристики найяскравіших особливостей мовної особистості не так на одному, але в кількох чи всіх рівнях її структури.

Висновки до першого розділу

Дослідження мовленнєвого портрета і мовної особистості є важливою сферою сучасної лінгвістики, що активно розвивається за умов антропоцентричної парадигми. У процесі аналізу мовної особистості враховуються різні рівні мовної активності, такі як вербально-семантичний, лінгвокогнітивний та мотиваційний. Ці рівні відбивають багатство і складність людської комунікації, являючи собою багаторівневу структуру, де кожен елемент грає свою роль формуванні загальної картини мовної особистості.

Важливим аспектом даної роботи є розгляд мовленнєвого портрета як сукупності ознак, які характеризують мовленнєву поведінку і мовну свідомість особистості. Мовленнєвий портрет, своєю чергою, окреслюється результатом взаємодії безлічі чинників, включаючи соціальні, вікові, етнокультурні та індивідуальні особливості. У цьому контексті мовленнєвий портрет стає невід'ємною частиною вивчення мовної особистості, підкреслюючи її динамічну природу та здатність змінюватися залежно від зовнішніх та внутрішніх умов.

Аналіз мовленнєвого портрета передбачає використання різних методів, таких як соціолінгвістичний, лінгвоісторичний, фрагментарний та інші. Ці методи дозволяють досліднику гнучко підходити до вивчення мовної особистості, вибираючи найбільш підходящі інструменти конкретної задачі. Наприклад, соціолінгвістичний метод фокусується на соціальних аспектах мовної діяльності, тоді як лінгвоісторичний метод звертається до історичних змін у мові.

Особливу увагу у цій роботі приділяється моделі мовного портретування письменника, що включає аналіз лексичного вибору, синтаксичних структур, стилістичних прийомів та частотності використання різних мовних елементів. Лексичний вибір автора є одним із ключових компонентів моделі мовленнєвого портретування. Частотний, колокаційний та лексико-семантичний аналізи дозволяють виявити характерні для автора

лексичні одиниці, стійкі вирази та семантичні поля, що допомагає зрозуміти центральні ідеї та концепти у його творчості.

Синтаксичний аналіз дозволяє виявити особливості побудови речень у конкретного автора, включаючи складність речень, порядок слів та типи речень. Це допомагає зрозуміти, як автор структурує свої тексти задля досягнення певного ефекту, чи це створення емоційної напруги чи передача певної інформації.

Стилістичний аналіз включає вивчення фігур мови, стилю оповідання та темпу тексту, що дозволяє виявити унікальні прийоми та техніки, які використовуються автором для створення свого неповторного стилю. Наприклад, використання метафор, метонімії та інших риторичних фігур може суттєво впливати на сприйняття тексту читачем, додаючи глибину та багатозначність.

РОЗДІЛ 2. МОВЛЕННЄВИЙ ПОРТРЕТ АЛЬБЕРА КАМЮ (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «СHER MONSIEUR GERMAIN»

2.1 Життя та творчість Альбера Камю.

Визначний письменник-екзистенціаліст франкомовної літератури, лауреат Нобелівської премії 1957р. Камю народився в сім'ї бідного працівника сільського господарства. Мати – іспанка за походженням. Альберу ледь виповнився рік, як його батько від важкого поранення помер на фронті. Мати Камю з двома дітьми, переїхала в Алжир, де влаштувалась прибиральницею.

У 1918 р. Камю прийняли у початкову школу Белькура і закінчивши її з відзнакою вступив до Алжирського ліцею, де отримував стипендію завдяки його шкільному вчителю Луї Жермену, який розгледів здібності у ще малого Альбера. Навчаючись у ліцеї Камю відкрив для себе праці Ф.Ніцше, книги А.Жіда, М. Пруста, М. Барреса, А. Мальро.

У 1930 р. Камю попав у шпиталь з туберкульозом, де провів майже рік та після цього повернувся до ліцею. В 1931 р. познайомившись з Жаном Греньє, молодим викладачем філософії та літератури, Камю ознайомився з ідеями релігійного екзистенціалізму та зацікавився філософією. Ставши другом та наставником для Камю, Греньє неоціненно вплинув на його духовне становлення.

У 1932 р. Камю розпочав навчання на філологічному факультеті Оранського університету, де ще більше захопився філософією, літературою, а також театром.

Восени 1935 р. вступив до алжирської комуністичної партії Франції. 1936 р. Камю очолив Театр праці, де проявився як режисер, актор і автор. У театрі ним були поставлені п'єси за творами А.Жіда, А.Мальро. 1937 р. покинув комуністичну партію. Того ж року з'являється на світ його збірка «Виворіт і лице» («L'envers et l'endroit»), проблематика якої полягала в здобутті особистої гідності в абсурдному світі. 1938 р. Камю почав займатися журналістикою у газеті «*Alger républicain*» продовжуючи разом з тим літературну працю, написав «Калігула» («*Caligula*», 1944), повість «Сторонній» («*L'étranger*», 1942), завершував роботу над романом «Щаслива смерть» («*La mort heureuse*», 1971). «Сторонній» здобув величезний успіх та визнання, протягом довгого часу став одним з найчастіше читаних творів

французької літератури ХХ ст. Також визначальний твором для автора стала книга «Міф про Сізіфа» («Le mythe de Sisyphe», 1942), яка є завершальною у першому етапі творчості Камю. У «Міфі про Сізіфа» можна знайти означення, яке Камю дає абсурду: *«Ce monde en lui-même n'est pas raisonnable, c'est tout ce qu'on peut en dire. Mais ce qui est absurde, c'est la confrontation de cet irrationnel et de ce désir éperdu de clarté dont l'appel résonne au plus profond de l'homme. L'absurde dépend autant de l'homme que du monde»* [34,Р.36].

Роман «Чума» («La peste», 1947) – найбільший прозовий твір Камю. Роман відзначили премією критики. У «Чумі» Камю проповідує характерні екзистенціалізму мотиви зі своїх попередніх творів: абсурдність буття, свободу людини, її вибір перед обличчям смерті.

В своїй збірці оповідань «Вигнання та царство» («L'exil et le royaume», 1957) Камю закликав зневажати метушливість повсякденного життя та побороти в собі неповороткість звичайного існування.

1956 р. Камю опублікував повість «Падіння» («La chute»). Цей твір відобразив суттєві особливості його творчої еволюції. «Падіння» є сповіддю героя розумного, але безчесного, який намагається свою моральну провину виправдати, на його думку, загальною ницістю та гріховністю.

У 1957 р. Камю отримує Нобелівську премію по літературі. Після отримання премії, виступаючи із промовою, що отримала назву «Шведська промова» («Discours de Suède», 1958), Камю висвітлив визначальні засади своєї естетики. Він покладає на митця відповідальність за все, що відбувається навколо. Камю підкреслює зростаючу роль мистецтва та митця в сучасному світі, а «заперечення брехні та спротив гніту» вважає головною роллю мистецтва.

2.2. Матеріал дослідження.

Щойно отримавши Нобелівську премію з літератури, Альбер Камю написав листи подяки своєму колишньому вчителю з Алжиру, тому – без

якого «нічого з цього не сталося б». В книзі зібрано все листування між ними та уривок із «Le Premier Homme», де з'являється персонаж вчителя містера Бернара. Видання у вигляді данини цьому чудовому зв'язку вдячності та ніжності. «Cher Monsieur Germain,...» — це зворушлива книга, яка містить листи Альбера Камю до його колишнього вчителя Луї Жермена. Опубліковані у 2013 році, ці короткі, але пронизливі тексти підкреслюють глибоку вдячність Камю цьому вчителю, який відіграв вирішальну роль у його житті.

Книга починається з листа, написаного Камю 19 листопада 1957 року, незабаром після отримання Нобелівської премії з літератури. У цьому посланні Камю висловлює свою вдячність мсьє Жермену за його відданість і підтримку в роки його дитинства, особливо в часи бідності та особистих труднощів. Він пояснює більшу частину свого успіху добрим впливом і постійною підтримкою Жермена, які живили його любов до читання та письма.

Текст не просто висвітлює стосунки між учнем і його вчителем; він також досліджує ширші теми, такі як важливість освіти, вдячності та ролі наставників у формуванні нашої особистості та долі. Цим листом Камю віддає належне не лише своєму власному шляху, а й усім відданим учителям, які змінюють життя своїх учнів.

Таким чином, «Cher Monsieur Germain,...» є яскравим свідченням тривалого впливу, який може мати вчитель, і зворушливим нагадуванням про важливість визнання та вдячності в людських стосунках.

«Le premier homme» – незавершений автобіографічний роман Альбера Камю, опублікований у 1994 році його дочкою Катрін Камю.

Коли Альбер Камю загинув в автокатастрофі 4 січня 1960 року, він мав при собі сумку з рукописом роману, якому повністю присвятив себе протягом кількох місяців. Однак, «Le premier homme» було опубліковано лише у 1994 році, коли його донька Катрін розшифрувала рукопис. Письменник багато говорить про свій роман у листуванні та «Carnets», де ми можемо простежити його зародження, починаючи з 1953 року. Задум був грандіозним фреску –

головний персонаж, Жак Кормері мав пережити би основні події першої половини 20-го століття. Камю встиг написати лише невелику частину, оскільки головний герой був ще підлітком, коли рукопис перервали; щодо решти ми можемо лише робити припущення, спираючись на нотатки та документи у знайденій підготовчій папці.

Камю задумував цю книгу як першу частину трилогії разом із «Don Faust» та «Le Mythe de Némésis». Задум цього роману був відомий письменникам з його кола, зокрема Клоду Руа та кільком інсайдерам, але не був відомий широкому загалу, хоча Камю вже згадував про свій проект в інтерв'ю *La Gazette de Lausanne*, опублікованому 28 березня 1952 року [32]. Посмертна публікація цього роману тривала 34 роки, що зробило його однією з головних літературних подій 1994 року.

У тому вигляді, в якому він дійшов до нас, роман складається з двох частин. Перша частина «Recherche du père» є сильно переробленою версією, в якій спогади дитинства головного героя поєднуються з перипетіями його пошуків у Франції та Алжирі в 1953 році, щоб дізнатися трохи більше про свого батька, який загинув на фронті в 1914 році, коли йому було лише кілька місяців від народження. Друга частина «Le fils ou le premier homme», менш розгорнута, в ній розділ дитячих спогадів, накиданих на ходу, поєднується з розділом ліричних роздумів про таємниче майбутнє дитини, яка росте без батька. Камю був упевнений, що це початок нового етапу в його творчості, більш вільного в художньому плані, оскільки він менш залежний від філософського підходу, ніж його попередні романи: «Чужий» – у циклі абсурду, «Голод» – у циклі бунту, хоча «Першу людину» можна пов'язати з цим третім циклом, який він іноді називав циклом любові, адже за його словами: «*En somme, je vais parler de ceux que j'aimais. Et de cela seulement. Joie profonde*». І справді, роман представляє його особистий досвідом, Жак Кормері, очевидно, є його альтер-его. «Le Premier Homme» має всі ознаки автобіографії: відчуття, афекти, обличчя, місця та атмосфера передані з надзвичайною безпосередністю; шалені ігри на пляжі або на вітрі, опікунська

присутність старого вчителя, суворість бабусі, співучасть з дядьком-мисливцем, суворість життя серед бідняків, мовчазна ніжність матері, жахи дитини, її відчай та радощі – все це передано з яскравістю реального життя.

Книга мала на меті дослідити людину в рамках її пам'яті, а також позиціонувати її, коли сімейне середовище є складним або незвичним. Протягом усього роману автор намагається висловити свою любов до цього невидимого батька, водночас намагаючись знайти його сліди (Камю ходив на цвинтар, де похований його батько, на військовому кладовищі). Далі в книзі досліджується зв'язок чоловіка з його родиною, і Камю згадує, наприклад, свою матір і дядька. Він також мав на меті показати родину в ширшому сенсі, дослідити зв'язки з двоюрідними братами і сестрами, можливо, з його першими предками, які прибули до Алжиру. Як наслідок, книга викликала певні очікування, адже вона мала б нагадати про Війну за незалежність Алжиру 1954-1962 років і висвітлити його суперечливу позицію щодо цього питання. Але в опублікованій версії «Першої людини» позиція Камю не є чіткою; все, що він робить, – це закладає основи для роздумів, які він, без сумніву, планував розвинути в тому, що мало стати другою частиною роману.

2.3. Структура мовленнєвого портрета А.Камю.

2.3.1. Концептуальний рівень

При розгляді концептуального наповнення листування між Камю та Луї Жерменом ми базуємось на такому елементі когнітивної лінгвістики як концепт. За основу тлумачення цього терміну обираємо визначення А.Вежбицької, яка розглядає концепт як «об'єкт світу «Ідеальне», який має назву та відображає певні культурно-зумовлені уявлення людини про світ «Дійсність». Сама ж дійсність відображається у нашому мисленні саме через мову, а не безпосередньо [5].

Як значущі в контексті аналізу осмислюємо концепти-суб'єкти: власне Я, АЛЬБЕР (у відповідях учителя), ЛУЇ ЖЕРМЕН та МАТИ.

Суб'єктивне «Я»

Вербалізація суб'єктивного «Я» групується за наступними рівнями:

1) номінація себе

2) самообвинувачення:

- *Je n'étais pas si exemplaire*
- *J'ai eu ma part de péchés*

3) відчуття любові до тих, з ким асоціюється дитинство:

- *...les details m'ont aide à revivre une époque qui a été heureuse pour moi malgré toutes les difficultés*
- *Je place au-dessus de toutes les idées sous les positions les sentiments de tendresse et d'affection que me lient à certains êtres*

На даному рівні окремою групою виділяються структури, які можна назвати формулами увічливості, проте вони виходять за рамки стандартних форм саме емоційним забарвленням:

- *recevez mes plus affectueuses pensées;*
- *je vous embrasse; je vous embrasse de toutes mes forces.*
- *vous me faites plaisir en me demandant des livres;*
- *[je suis] content encore quand je peux vous faire un petit plaisir;*
- *Je suis heureux à l'idée de vous revoir et de vous embrasser.*

4) робота:

- *Je suis en plein travail de répétitions d'une nouvelle pièce*
- *Je travaille du midi à minuit*
- *Je suis obligé de laisser mon courrier s'accumuler*

5) вдячність учителю

- *Mais quand j'ai appris la nouvelle, ma première pensée, après ma mère, a été pour vous. Sans vous, sans cette main affectueuse que vous avez tendue au petit enfant pauvre que j'étais, sans votre enseignement, et votre exemple, rien de tout cela ne serait arrivé. (...) Je vous embrasse, de toutes mes forces.*
- *Je voulais vous remercier bien chaleureusement pour ces "souvenirs";*

- *une bonne occasion de vous redire ma gratitude et mon affection;*
- *je ne pourrai jamais reconnaître ce que moi, je vous dois;*
- *J'avais crainte devant votre long silence que ma précédente lettre vous ait choqué et qu'elle m'ait fait perdre de votre affection*
- *Depuis trente ans, je n'ai jamais cessé de penser à vous avec tout le respect et l'affection qui étaient les miens dans la petite classe de la rue Amerat.*
- *Je ne me fais pas un monde de cette sorte d'honneur mais celui-là est du moins une occasion pour vous dire ce que vous avez été, et êtes toujours pour moi, et pour vous assurer que vos efforts, votre travail et le Coeur généreux que vous y mettiez sont toujours vivants chez un de vos petits écoliers qui, malgré l'âge, n'a pas cessé d'être votre reconnaissant élève.*

На даному рівні концепт Суб'єктивне «Я» та власне висловлювання вдячності (*ma gratitude et mon affection, je vous dois, le respect et l'affection, reconnaissant élève*).

МСЬЄ ЖЕРМЕН

Перш ніж аналізувати концепт-суб'єкт МСЬЄ ЖЕРМЕНА, слід розглянути місце батька Альбера Камю в його житті, адже багато дослідників його життя та творчості часто називають Луї Жермена «духовним батьком Камю» [43].

Вундеркінд Альбер Камю, який виріс у французькій колонії і на власні очі бачив Алжирську війну, що почалася в 1954 році є нащадком французьких колоністів, що приїхали оселитися на землі Еміра Абделькадера у 1934 році. Після департаменталізації Алжиру в 1848 році прадід Альбера Камю у пошуках кращого життя переїхав туди з Бордо. Там Люсьєн Камю торгував вином у селищі Сен-Поль (наразі це – Чебаїта Мохтар). Коли почалася Перша світова війна, батька автора «Чуми» призвали до лав французької армії. Будучи важко пораненим осколками в голову під час битви на Марні Люсьєна Камю

евакуювали шпиталю в Сен-Бріс, де він помер 17 жовтня 1914 року у віці 28 років. Після цієї болючої сімейної втрати двоє його синів були взяті під опіку держави.

На думку психоаналітика Даррена Габера загибель батька позначилася на всьому житті Камю і сформувала його як екзистенціаліста: «Травматична кінцівка настала рано, коли його батько, Люсьєн, загинув у Першій світовій війні, коли Камю був ще немовлям. Така невимовна втрата, що затьмарила все його життя і творчість (у поєднанні з зубожінням сім'ї в колонізованому світі, що складався з арабських алжирців, які насторожено ставилися до французів), від самого початку породила майже фундаментальне відчуження» [39, с.6]. Про те, що батько, точніше, його відсутність, була важливою складовою свідомості Альбера Камю, свідчить і останній незавершений роман «*Le premier homme*», перший розділ якого має за назву «*Recherche du père*».

Між дистанціюванням і скромністю Камю (який, як і Жак Кормері, ніколи не знатиме свого батька) залишається «гетеродієгетичним оповідачем, поза історією». Цей вибір, можливо, є способом показати, що потреба в діалозі між собою і собою вимагає посередництва третьої особи однини, щоб уникнути лобового зіткнення з самим собою. Для Бенвеніста цей «він» є «не-людиною». І справді, Жак Кормері є вигаданим персонажем у процесі фікціоналізації, який пише власну історію, досліджуючи минуле свого батька. Він – це істота, що «прагнула жити, повстала проти смертного порядку світу, який супроводжував його протягом сорока років» (*avide de vivre, révolté contre l'ordre mortel du monde qui l'avait accompagné durant quarante années*).

Все, що Камю знав про свого батька, – це кілька фотографій, шрапнель, яку армія прислала його вдові, звіти про управління виноробнями та дві листівки, які він надіслав з Франції. «*L'image paternelle est à chercher dans sa mère*» (Образ батька формувався його матір'ю) [43]. Він особливо запам'ятає два послання, що закликають до стриманості та засуджують варварство. Перше висловлює обурення батька мстивою жорстокістю марокканської війни: «*un homme ça s'empêche*»; друге історія про те, що батько Альбера – палкий

прихильник ідеї «кров за кров», після присутності на обезголовлюванні вбивці цілої родини, починає засуджувати смертну кару: *«Je me suis souvenu dans ces moments d'une histoire que maman me racontait à propos de mon père. Je ne l'avais pas connu. Tout ce que je connaissais de précis sur cet homme, c'était peut-être ce que m'en disait alors maman : il était allé voir exécuter un assassin. Il était malade à l'idée d'y aller. Il l'avait fait cependant et au retour avait vomi une partie de la matinée»*. [33, с. 70] Дослідники філософії Камю говорять, що ця історія, розказана матір'ю дуже вплинула на Альбера і сформувала його погляди на майбутнє і таким чином передала йому батьківський екзистенційний досвід: *«батько Камю був органічним противником смертної, а син – філософським [...] Альбер, син Люсьєна, несе батькову душу на плечах подібно до того, як Еней ніс на плечах свого батька [43]*.

Персонаж роману, який зображує батька Камю присутній в романі на початку при описі народження сина.

Зовнішній вигляд:

- *...un Français d'une trentaine d'années, regardait, le visage fermé, les deux croupes qui s'agitaient sous lui. De bonne taille, trapu, le visage long, avec un front haut et carré, la mâchoire énergique, les yeux clairs...*

Мовлення:

- *« Tu connais les chevaux », dit l'Arabe. La réponse vint, brève, et sans que l'homme sourit : « Oui », dit-il.*
- *- Tu as peur ? - Comment ? » L'homme répéta sa phrase, mais en criant cette fois.*
- *« Tu as mal », dit l'homme.*
- *L'Arabe, comme s'il percevait l'inquiétude de son compagnon, lui dit : « N'ayez pas peur. Ici, il n'y a pas de bandits. - Il y en a partout, dit l'homme. Mais j'ai ce qu'il faut. »*
- *« On arrive », dit-il. Au bout d'un moment, il regarda de nouveau sa femme.*
« Ça fait encore mal ? »

- « *On va à la maison, ou au village ? demanda-t-il. - Oh ! à la maison, c'est mieux. »*
- « *Couche-toi là »*, dit l'homme à sa femme.
- « *Enlève ce que tu as en dessous »*, dit l'homme. Et il répéta : « *Enlève tes dessous »*.
- « *Allume du feu »*, dit-il, et il retourna à la voiture
- « *Elle n'entend pas»*, dit l'homme.
- *Non, tu restes à la maison. Tu fais attention. Moi j'irai plus vite.*
- « *C'est un garçon, dit-il sans regarder son compagnon.*

Як бачимо, фрази – короткі непоширені, без емоційного забарвлення. Коли ж персонаж починає хвилюватися, то просто чітко промовляє усі склади, але структура фраз залишається незмінною (підмет+присудок). Усі висловлювання персонажа по суті: «*Je suis le nouveau gérant du domaine de Saint-Apôtre. Ma femme accouche. J'ai besoin d'aide*».

Також у романі є фрази, які можуть створити уявлення про його характер. Це може бути пряма мова: «*Je n'ai pas peur. J'ai l'habitude des coups durs*».

поведінка:

1) різкі рухи, спричинені нервовою ситуацією:

- *L'homme sauta à terre et sous la pluie courut vers la maison.*
- *Il l'entraîna vers la maison.*
- *L'homme s'affairait dans les pièces du haut*
- *L'homme arrêta son cheval tout près de la porte et, sans descendre, frappa.*
- *L'homme se retourna en faisant crisser le mâchefer, marcha vers le cheval, sauta à cru sur son dos et s'éloigna d'un trot pesant.*

2) особливості мовлення, спрямованого до дружини (алюзія автора на її глухоту):

- *Il cria, en détachant les syllabes et en mimant ses paroles: «Tu vas te coucher. J'irai chercher le docteur».*
- « *Lucie »*, dit l'homme. Elle ne bougeait pas. L'homme la toucha de la main.

- *Cormery, debout au pied du matelas, lui fit un signe apaisant. «Couche-toi».*

3) Дії, які можуть зробити висновок про характер персонажа:

Lui ne souriait toujours pas, mais il le regardait de ses yeux clairs et attentifs.

Подібно до мовлення поведінка персонажа описується чітко, сухо, майже телеграфічним стилем: *L'homme se retourna en faisant crisser le mâchefer, marcha vers le cheval, sauta à cru sur son dos et s'éloigna d'un trot pesant.*

Надалі в романі батько присутній лише у словах його сина Жака, коли він приїхав на могилу на прохання матері:

- *[...] mais, quant à son père, il ne pouvait pas s'inventer une piété qu'il n'avait pas [...], il se promettait de faire ce que sa mère [...] lui demandait depuis si longtemps : aller voir la tombe de son père. [...] Il trouvait que cette visite n'avait aucun sens, pour lui d'abord qui n'avait pas connu son père, ignorait à peu près tout de ce qu'il avait été.*
- *Puis il lut les deux dates, « 1885-1914 » et fit un calcul machinal : vingt-neuf ans. L'homme enterré sous cette dalle, et qui avait été son père, était plus jeune que lui.*
- *[...] et, à vrai dire, il n'y avait pas d'ordre mais seulement folie et chaos là où le fils était plus âgé que le père.*

Описуючи почуття Жака, Камю вживає оксюморон «*père cadet*». Той факт, що його батько помер молодшим (у віці двадцяти дев'яти років), ніж Жак, якому було сорок, коли він поїхав до Сен-Бріс, викликав у ньому потік запитань і викликів, що спонукало його розпочати пошук себе через «*recherche du père*», що є назвою розділу, для того щоб «*s'édifier et conquérir ou comprendre le monde.*» Отже ми повною мірою можемо стверджувати, що батько був визначним концептом у свідомості Камю, якщо не визначальним і саме у цьому останньому романі, який Камю готував практично все письменницьке життя, стає елементом і його мовленнєвого портрету.

«Другий екзистенційний досвід переданий батьком синові був з боку Луї Жермена». Луї Жермен викладав у школі, в яку Альбер прийшов у 4-річному

віці. Учитель Луї Жермен перевернув життя Альбера Камю. Він заохочував його до навчання, давав приватні уроки, допоміг отримати грант на навчання в середній школі і, перш за все, підштовхнув його до повного розкриття свого потенціалу. У 1957 році, коли йому присудили Нобелівську премію з літератури, Камю присвятив цю величезну честь у зворушливому листі першому вчителю, який повірив у нього.

У романі «Le Premier Homme» концепт мовної свідомості Камю МСБЄ ЖЕРМЕН через призму вчителя Жака вербалізується наступними висловлюваннями: *avait pesé de tout son poids d'homme, à un moment donné, pour modifier le destin de cet enfant dont il avait la charge, et il l'avait modifié en effet* [35, с. 153]. Лексичними домінантами тут є «*poids d'homme*» та «*destin de cet enfant*». Вчитель зображений як постать величезної сили, до такої міри, що «... *c'était lui qui avait jeté Jacques dans le monde, prenant tout seul la responsabilité de le déraciner pour qu'il aille vers de plus grandes découvertes encore*» [35, с. 177].

Цікавими є протиставлення семантики понять «*idée*» та «*point de vue*»: *[il] leur exposait ses points de vue, non point ses idées, car il était par exemple anticlérical comme beaucoup de ses confrères et n'avait jamais en classe un seul mot contre la religion, ni contre rien de ce qui pouvait être l'objet ou d'une conviction, mais il n'en condamnait qu'avec plus de force ce qui ne souffrait pas de discussion, le vol, la délation, l'indélicatesse, la malpropreté. «Idée» в даному випадку – це гіперонім слова «point de vue» [35, с. 165].*

У листах до учителя концепт МСБЄ ЖЕРМЕН вербалізується семантичними групами вираження оцінної характеристики учителя:

- *vos efforts, votre travail*
- *le Coeur généreux*
- *cette main affectueuse*

та описом його участі у житті Камю:

- *votre enseignement*

- *vosre exemple*
- *ce que vous avez été, et êtes toujours pour moi*
- *vosre affection*

МАТИ

Свій останній незавершений твір «Le premier homme» Альбер Камю присвятив своїй матері: *Vve Camus, à toi qui ne pourras jamais lire ce livre*. Мати Альбера Катрін Елен Сінтес мала вади слуху і була неписьменною. Розуміла співрозмовника, лише читаючи по губах, мала дуже невеликий словниковий запас у «400 слів» і спілкувалася за допомогою жестів, розроблених родиною, які також використовував її глухонімий брат Етьєн. За словами Камю *Dépendante et perdue au quotidien, peu écoutée et peu comprise, condamnée aux échanges rudimentaires et banaux, elle est coupée du monde des autres et n'a accès ni à la culture ni au divertissement* [42, с. 24]. Мутизм був болючою темою для А.Камю¹. Його творчість завжди нестиме на собі відбиток невимовного, нездатності сказати або безсилля зробити так, щоб голос був почутий, що знаходило відображення у його творах «Les Muets», «L'Étranger», «Le Malentendu» та «Le Renégat». Мовчання є фатальним для Яна, героя «Непорозуміння», а Мерсо – прирікає на смертну кару. Німі є першими жертвами трагедій Камю.

Той факт, що роман «Le Premier Homme» незавершений, очевидно, ускладнює аналіз структури та накладання різних дискурсів, адже важко сказати, що саме Камю додав би та/або переробив би. Але в додатках є дуже цікава примітка, яка натякає на інший вимір, який він, на жаль, не встиг розробити або інтегрувати в структуру тексту, і який, безсумнівно, було б цікаво проаналізувати і прокоментувати: «*Chapitres alternés qui donneraient une*

¹ Дядько Камю також мав розлади мовлення, не міг будувати зв'язні речення і підтримувати розмову від початку до кінця.

voix à la mère. Le commentaire des mêmes faits mais avec son vocabulaire de 400 mots» [35, с. 120].

Дослідники стилю Альбера Камю пояснюють доволі просту мову його творів, як пережитою у дитинстві бідністю, так і нестачею вербального спілкування з матір'ю: «Бідність бідних проявляється і в бідності їхнього словника. Дитина бачить, що предмети в багатих будинках мають назви, а в її власному – ні [...] Камю відтворює цей аскетизм своєю мовою, своїм письмом, своїм стилем: ефективним, простим, чітким, прямим, ігноруючи непотрібне, переходячи одразу до потрібного. Проза, яка корисна для того, щоб говорити правильні і правдиві речі» [43, с. 78]. «Камю за те, щоб називати kota котом. Він не визнає метафору, риторичні прийоми, перифразу і інші стилістичні засоби» [43, с. 90].

У романі «Le Premier Homme» концепт МАТИ містить такі елементи:

1) краса:

- *Elle avait un visage doux et régulier, les cheveux de l'Espagnole bien onvés et noirs, un petit nez droit, un beau et chaud regard marron.*
- *le beau visage fatigué*
- *la beauté des traits*
- *L'homme [...] embrassa le beau front au-dessus des yeux fermés.*

При описі зовнішності Камю передає ту характеристику, яку він давав у інтерв'ю про матір, про те, що будучи глухою вона була «*dépendante et perdue au quotidien*», «*peu écoutée et peu comprise*», «*condamnée aux échanges rudimentaires et banaux*», «*coupée du monde des autres*», «*n'a accès ni à la culture ni au divertissement*»:

À la bonté si frappante du regard se mêlait parfois aussi une lueur de crainte irraisonnée aussitôt éteinte.

[...] plutôt un air d'absence et de douce distraction, comme en portent perpétuellement certains innocents,

2) статичність:

- *Elle était pliée en deux, le visage dans ses bras.*
- *Elle ne bougeait pas.*
- *Elle se tenait près de la table, les mains sur son ventre, et son beau visage renversé vers la lumière de la lampe était maintenant traversé de courtes ondes de douleur.*

3) МУТИЗМ:

- *La femme lui sourit sans paraître comprendre.*
- *«Elle n'entend pas, dit l'homme. À la maison, tu cries fort et tu fais les gestes».*
- *La femme attendait sans rien dire.*

Мутизм проявляється навіть у психофізіологічних реакціях:

- *Elle pleurait sans bruit.*
- *dès qu'elle fut allongée, ramenant les couvertures sur elle, cria une seule fois, longuement, à pleine bouche, comme si elle avait voulu se délivrer d'un coup de tous les cris que la douleur avait accumulés en elle.*

4) НІЖНІСТЬ:

- *« Tu peux marcher ? - Oui », dit-elle, et elle lui caressa le bras de sa main noueuse.*
- *[...] la bonté si frappante du regard.*
- *À ce moment, la malade redressa la tête et vit son mari. Un merveilleux sourire vint transfigurer le beau visage fatigué.*
- *[...] lui sourit faiblement.*

5) СУМИРНІСТЬ:

*Elle ne semblait remarquer ni l'humidité ni l'odeur d'abandon et de misère.
« Oui, oui », dit-elle avec un petit geste d'excuse.*

6) СОРОМ'ЯЗЛИВІСТЬ:

« Je ne peux pas me déshabiller », dit-elle en regardant autour d'elle avec crainte comme si elle découvrait enfin ces lieux...

Cormery avança vers le matelas. « Il est venu », lui dit-elle dans un souffle, et elle avança la main vers l'enfant.

У вербальному плані концепт проявляється дуже бідно. Є лише кілька коротких фраз:

- « *Oui, oui* »
- « *ça va, ça va* », *disait-elle.*
- « *Je ne peux pas me déshabiller* »,
- « *Il est venu* », *lui dit-elle dans un souffle, et elle avança la main vers l'enfant.*
- «*Oui. Va chercher le docteur. Je crois que c'est ça*»

У листуванні із учителем МАТИ є одним із трьох основних концептів-суб'єктів крім самого Камю та мсьє Жермена. Це доводиться не лише словами із листа по отриманні Нобелівської премії: «*Mais j'ai appris la nouvelle, ma première pensée, après ma mère, a été à pour vous.*» Але й через той факт, що часто Камю повідомляє учителю про стан своєї матері (*J'étais appelé auprès de la maman qui s'étais cassé le fémur dans une mauvaise chute.*) і свою турботу про неї.

Камю називає її або ж «*maman*» або «*ma mère*». Про абсолютну синівську відданість свідчать такі вислови:

- *Je ne l'ai quittée pendant les 15 jours de son séjour à la Clinique et je n'ai eu le temps de rien.*
- *Au printemps, j'ai fait venir maman à Paris: elle est ici, dans la pièce à côté, et je me réjouis de la gâter un peu.*
- *J'essaierai d'entraîner ma mère, mais cela n'est pas sûr.*

Саме в цих висловлюваннях ми бачимо ставлення Камю до матері, які Мішель Онфре охарактеризував словами «*lui qui aime éperdument sa mère*» [43]. Мати для Камю – це вже, як дитина, від якої не можна відходити (*Je ne l'ai*

quittée pendant les 15 jours), її можна балувати (*je me réjouis de la gâter un peu*) і навчати (*J'essaierai d'entraîner ma mère*).

Про те, що МАТИ є власне доміантним концептом у свідомості Камю свідчить і наступний факт. У додатках до видання «*Le Premier Homme*» у видавництві Gallimard Folio наведено чорновий начерк, який дає уявлення про те, як, імовірно, виглядав би твір після його завершення. План поділений на три частини: «Кочівники», «Перша людина» та «Мати» [35]. Тобто, детально вивчивши план, ми зрозуміємо, що Камю вже написав частину першої частини та частину другої. Друга частина, розділена на два підрозділи «*L'adolescence*» і «*L'homme*», дає підстави припустити, що Камю потурбувався про цю частину оповіді, присвячену переходу до дорослого життя і політичній відданості справедливості та свободі, щоб показати, як Жак став «*Le Premier Homme*», перш ніж завершити її в третій частині загальним історичним поясненням, яке, ймовірно, лише Перша Людина може зрозуміти в усій його повноті і складності: Частина 3: *La Mère*: 1. *Les Amours*. 2. *Le royaume*. 3. *La mère*: В останній частині Жак пояснює своїй матері аграрне питання, креольську цивілізацію та долю Заходу. Останні слова: «*Oui, dit-elle, oui*».

Слід наголосити на ключовій ролі вербалізації концепта МАТИ у мовленнєвому портреті А.Камю слова «*Oui*». По-перше воно присутнє у спогадах Камю: тітка Альбера похвалила її сина, на що Катрін сказала: *Oui, il est bien. Il est intelligent*². Двічі вживається серед п'яти фраз матері у романі «*Le Premier Homme*» і є завершальним висловлюванням цього роману. І таким чином це слово є завершальним і визначальним для всього роману, який сам Камю вважав найголовнішим у своїй творчості.

² D'où l'importance d'une phrase dite un dimanche alors que le frère de Camus joue du violon pendant qu'il chante, le tout pour faire plaisir à la famille réunie, en présence, évidemment, de la grand-mère. Catherine Camus écoute dans un coin, sans dire un mot, discrète. Une tante la complimente sur son fils. Elle répond alors, le regardant avec douceur, fragilité : "Oui, il est bien. Il est intelligent" - une déclaration d'amour simple, brève, qui mit l'enfant en joie. Lui qui aime éperdument sa mère découvre ainsi son amour après en avoir si longtemps douté [43, с. 58].

2.3.2. Структурно-синтаксичний рівень

Структурна побудова листів Камю зазвичай складається з привітання «*Cher Monsieur Germain*» і вступу. Це може бути:

- подяка за лист: «*Je vous remercie beaucoup de votre bonne lettre et des commissions dont vous avez bien voulu charger*», «*Je vous remercie beaucoup de votre lettre et de votre colis*», «*J'ai été heureux, très heureux de trouver votre lettre au retour d'un assez long séjour en province, pour mon travail et mon repos*»;
- вибачення/пояснення за затримку відповіді: «*Un mot seulement pour vous demander de ne pas vous étonner de mon silence pendant quelque temps*», «*Je ne suis plus à Combat et votre lettre m'a suivi avec du retard.*», «*Maman, qui ne sait pas écrire, me charge de l'excuser auprès de vous, pour ne pas vous avoir remercié au reçu de vos belles fleurs*»;

Далі слідує основний зміст, тобто опис ситуації, про яку автор хоче повідомити: «*Ici, il gèle et il neige, alternativement. Et j'occupe à peu près toutes mes journées à assurer le chauffage et le confort de ma petite famille. ... Francine va bien. Sa maman nous quitte bientôt pour retourner à Oran*», «*Je pars en effet en Amérique dans trois jours et je n'en reviendrai pas avant la fin mai*», «*J'ai envoyé votre mot d'ici au concierge de la maison où j'habite (17 rue de l'Université) pour qu'il fasse transporter la cantine. ... Mon voyage en Amérique m'a appris en effet beaucoup de choses qu'il serait trop long de vous détailler ici. C'est un grand pays, fort et discipliné dans la liberté, mais qui ignore beaucoup de choses et d'abord l'Europe*».

І наприкінці заключна частина – передача привітань і побажань: «*À bientôt et bien affectueusement*», «*Mes hommages à Madame Germain et, pour vous, mes pensées les plus affectueuses.*», «*Je vous embrasse de toutes mes force*», «*Je vous embrasse*», «*Présentez donc mes hommages à votre dame et soyez toujours sûr de l'affectueuse pensée de votre petit.*»), підпис «*Albert Camus*», «*A.C.*», після підпису деякі листи мають елемент *ci-jointes*, де називається документ, який

надсилається з листом: *«Ci-jointe la photo de mes deux costauds. À CABRIS (Alpes-Maritimes)», «Francine, Jean et Catherine vous envoient leurs affections. Amitiés à vos fils.»*, *«Il faut toute la bêtise policière, et colonialiste, pour en arriver à coffrer des chanteurs. Mais c'est plus facile que de supprimer les bidonvilles.»*

У романі «Le Premier Homme» є деяка схожість зі стилем М. Пруста, а саме – перехід від *présent de narration* до *imparfait*. Відправна точка, звичайно, не така, як у «Recherches du temps perdu», оскільки Жак не стикається, несподівано і мимоволі, з відчуттям, яке повертає його до спогадів з дитинства. Але почуттям і відчуттям надається таке ж значення, як ми бачимо з двох прикладів, взятих з четвертої глави першої першого розділу «Les jeux de l'enfant»: вираз *«A benidor»*, а також *le soleil i les mouches*. *«A benidor»* що вживається чотири рази на трьох сторінках поспіль, – це *«l'expression bizarre de sa grand-mère lorsqu'il était enfant à Alger et qu'elle l'obligeait à l'accompagner dans sa sieste»*. Одна лише згадка про нього одразу ж переносить його в дитинство, причому тонкий зсув відбувається не через зміну часу, як можна було б очікувати – початок розділу вже в минулому часі і чергується з *imparfait i passé simple*, – і не через новий рядок: він повністю є частиною безперервності оповіді.

Відсутність будь-якого часового та/або візуального розриву створює континуальність між дитиною, якою був Жак, і чоловіком, яким він став під час подорожі до Алжиру. Кілька сторінок потому, на тлі сонця та мух, спосіб доступу до пам'яті ідентичний: намагаючись заснути в човні, що везе його до Алжиру, він бачить сон: *Le reflet brisé [...] sur le cuivre du hublot venait du même soleilqui, dans la chambre obscure où dormait la grand-mère, [...] plongeait dans l'ombre une seule épée très fine par l'unique échancrure [...]. Les mouches manquaient, ce n'étaient pas elles qui vrombissaient, qui peuplaient et nourrissaient sa somnolence, il n'y a pas de mouches en mer et celles-là d'abord étaient mortes que l'enfant aimait parce qu'elles étaient bruyantes, seules vivantes dans ce monde chloroformé par la chaleur, [...] sauf lui, il est vrai, [...] et il voulait vivre lui aussi [...]* [35, p.53-54].

Висновки до другого розділу

Структура мовленнєвого портрету Альбера Камю має своє особливе концептуальне наповнення. Перш за все – це суб'єктивне «Я»: номінація себе, самообвинувачення, відчуття любові до тих, з ким асоціюється дитинство. Окремою групою виділяються структури, як виходять за рамки стандартних форм емоційним забарвленням: робота, вдячність учителю. У романі «Le Premier Homme» є фрази, які можуть створити уявлення про характер батька Камю, описаний його зовнішній вигляд та мовлення, що складається з коротких непоширених фраз без емоційного забарвлення. Також у романі можна знайти рядки, що можуть дати уявлення про його характер. Смерть батька у молодому віці викликала у Камю потік запитань та викликів, що спонукало його почати пошук відповідей через себе. Отже, можна стверджувати, що батько був визначним концептом у свідомості Камю і став елементом його мовленнєвого портрету.

Перевернув життя Камю вчитель Луї Жермен, так як підштовхнув Альбера до розкриття свого потенціалу. Отже, з'являється концепт МСЬЄ ЖЕРМЕН. У творі він зображений постагтю величезної сили.

Дослідники стилю Камю пояснюють доволі просту мову його творів пережитою у дитинстві бідністю та нестачею вербального спілкування з матір'ю. У його творі концепт МАТИ містить такі елементи: краса, статичність, мутизм, ніжність, сумирність, сором'язливість. У вербальному плані концепт проявляється дуже бідно. МАТИ є домінантним концептом у свідомості Камю. У листах до учителя концепт МСЬЄ ЖЕРМЕН вербалізується семантичними групами оцінної характеристики учителя та описом його участі у житті Камю.

Структурна побудова листів Камю зазвичай містить привітання, вибачення/пояснення за затримку відповіді, за тим слідує опис ситуації, про яку автор хоче повідомити, і, насамкінець, заключна частина - передача привітань і побажань, після цього підпис та додатки до листа (ci-jointes).

Таким чином, мовленнєвий портрет Альбера Камю відображається через його творчість, листи та відносини з близькими, демонструючи багатогранність його особистості та глибину його почуттів.

ВИСНОВКИ

Для реалізації моделі мовленнєвого портретування письменника використовуються як якісні, так і кількісні методи аналізу. Якісні методи включають традиційний лінгвістичний аналіз, де дослідник вивчає вручну тексти автора, виявляючи характерні риси його стилю. Кількісні методи, такі як корпусний аналіз, частотний аналіз та аналіз колокацій, використовують статистичні та комп'ютерні підходи для аналізу великих обсягів текстів.

Модель мовленнєвого портретування може бути використана для вирішення різних завдань, таких як ідентифікація авторства, порівняльний аналіз стилів різних авторів та психолінгвістичний аналіз. Це дозволяє глибше зрозуміти не тільки особливості мови і стилю конкретного автора, а й його особистісні і когнітивні характеристики, що робить значний внесок у розвиток лінгвістичної науки.

Дослідження мовленнєвого портрета Альбера Камю, проведене у межах цієї роботи, дозволяє зробити низку важливих висновків, що стосуються як специфіки його мовленнєвої поведінки, і ширших аспектів застосування моделей мовленнєвого портретування в лінгвістичних дослідженнях.

Структура мовленнєвого портрета Камю має своє особливе концептуальне наповнення, що відображається у ряді ключових елементів:

Я: Камю часто використовує номінацію себе, що проявляється у його самозвинуваченні та висловленні почуттів любові до тих, з ким він асоціює своє дитинство. Це включає глибоку прихильність до рідних та близьких, що суттєво впливає на його самосприйняття та самовираження.

БАТЬКО: цей концепт займає визначне місце у свідомості Камю. Батько є елементом його мовленнєвого портрета, який Камю часто згадує у своїх роботах, розмірковуючи про його вплив та значення у своєму житті.

МСЬЄ ЖЕРМЕН: вчитель, який підштовхнув Камю до розкриття свого потенціалу, є значущою фігурою у його мовленнєвому портреті. Камю

неодноразово висловлював подяку цій людині за її внесок у своє становлення як письменника.

МАТИ: домінантний концепт, що асоціюється з красою, статичністю, мутизмом, ніжністю, смиренністю та сором'язливістю. Мати Камю займає особливе місце у його свідомості та творчості, що відображається в його лексиці та манері письма.

Відображення мовного портрета через творчість, листи та відносини з близькими. У творах Камю помітна проста мова, що пов'язано з пережитою бідністю та нестачею вербального спілкування з матір'ю. Цей простий та лаконічний стиль робить його роботи доступними та зрозумілими для широкої аудиторії, підкреслюючи глибину та силу його думок.

У листах Камю видно структурність та використання лексичних та стилістичних засобів, що дозволяє простежити його особисті переживання. Листи часто містять роздуми про життя, літературу та суспільство, відображаючи багатогранність його особистості.

Багатогранність особистості Камю та глибина його почуттів також проявляються у його стосунках із близькими. Ці стосунки відбиваються у його мові, де кожна фігура займає особливе місце, впливаючи на його мовний стиль та вибір слів.

Використання моделі мовного портретування дозволяє:

- ідентифікувати авторство: модель допомагає розпізнавати характерні риси мовленнєвого стилю конкретного автора.
- проводити порівняльний аналіз стилів різних авторів: порівняння мовних портретів дозволяє виявити унікальні та загальні риси у стилі різних письменників, що сприяє глибшому розумінню літературних течій та його розвитку.
- здійснювати психолінгвістичний аналіз: модель надає інструменти для аналізу психологічних аспектів мови, що

допомагає зрозуміти внутрішній світ автора та його когнітивні процеси.

- глибоко розуміти особливості мови та стилю конкретного автора: модель дозволяє досліджувати особистісні та когнітивні характеристики автора, що відкриває нові перспективи у вивченні його творчості.

Модель мовленнєвого портретування описує безліч способів та підходів, які можна використовувати для глибокого та всебічного дослідження мовленнєвої поведінки та мовної компетенції:

- ключове значення для сучасної лінгвістики: модель надає дослідникам потужний інструмент для аналізу та інтерпретації мовної особистості, що сприяє розвитку лінгвістичної науки та розширення її кордонів.
- перспективи міждисциплінарних досліджень: модель відкриває нові можливості для поєднання лінгвістики з соціологією, психологією та культурологією, що збагачує дослідження та дозволяє отримувати більш комплексні результати.

Аналіз мовних портретів допомагає краще зрозуміти механізми функціонування мови та її взаємодію Космосу з особистістю. Дослідження в цій галузі сприяють інтеграції знань з різних дисциплін, що дозволяє отримати більш повне уявлення про мову та її роль у людському житті. Внесення нових даних та методів у лінгвістику сприяє її розвитку та адаптації до сучасних вимог та викликів.

Подальші перспективи дослідження:

- аналіз мовних портретів інших значних постатей літератури дозволяє виявити загальні тенденції та унікальні особливості різних авторів;

- порівняння мовних портретів письменників різних епох та напрямів сприяє розумінню еволюції літературних стилів та його взаємозв'язків;
- аналіз мовних портретів у їх умов соціокультурного середовища допомагає зрозуміти, як культурні та соціальні чинники впливають на мову і творчість автора.

Таким чином, це дослідження є лише першим кроком до більш глибокого розуміння мовленнєвого портрета Альбера Камю та його ролі у творчості автора, що може бути корисним для подальших досліджень у галузі лінгвістики, психолінгвістики та літературознавства, сприяючи глибшому розумінню мови та її взаємодії з особистістю та суспільством.

Поняття мовленнєвого портрета є ключовим для сучасної лінгвістики, надаючи дослідникам потужний інструмент для аналізу та інтерпретації мовної особистості. Модель мовленнєвого портретування письменника, описана у цій роботі, ілюструє різноманіття методів і підходів, які можна використовувати для глибокого і всебічного вивчення мовленнєвої поведінки та мовної компетенції. Дослідження мовленнєвого портрета та мовної особистості не тільки сприяє розумінню мови та її функціонування, а й відкриває нові перспективи для міждисциплінарних досліджень, поєднуючи лінгвістику із соціологією, психологією та культурологією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. Київ : Вид. Центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. / І. Д. Бех. Київ: Либідь, 2003. Кн.2. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. 344 с.
3. Боринштейн Є. Соціокультурні особливості Мовної особистості. Соціальна психологія. № 5. 2004. (7). С. 63–72.
4. Голик. С. Мовна особистість як об'єкт лінгвокультурологічних досліджень. Вісник Львівського університету. 2013. Вип. 21. С. 258–264.
URL:
<http://old.lingua.lnu.edu.ua/Visnyk/visnyk/Visnyk21/articles/35Holyk.pdf>
5. Гончарук Р. А. Емоційний концепт «ANGST» у творах Г.Гейне. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 43 (5), 2019. С.44–47, с. 3
6. Горицька Ю. В. Міждисциплінарний характер категорії «мовна особистість». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2013. Вип. 33. С. 40-43. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_33_14
7. Гриджук О. Є. Мовна особистість як актуальний об'єкт дослідження в сучасній лінгводидактиці. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (42), 2016, С.24–27
8. Живіцька І. А. Мовна картина світу як відображення реальності. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Вип. 4, 2010. С. 20–25. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhSt_2010_4_5
9. Загнітко А., Загнітко Н. Теорія сучасної лінгвоперсонології: рівні й категорії. Studia Ukrainica Posnaniensia, Vol. IV, 2016. С. 23–28.
10. Загнітко А. Теорія лінгвоперсонології: [монографія]. Вінниця: Нілан-Лтд, 2017. 136 с.

- 11.Зернецький П. В. Хто я ? Який я ? (Антропологічні, психологічні та мовленнєві типи особистості). Іноземні мови в навчальних закладах. 2004. № 2. С. 164–167.
- 12.Куцос О.І. Контент-аналіз концепту «національний характер». Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Т. 32 (71). №5, 2021. С. 11–16.
- 13.Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ : Академія, 2012. 208 с.
- 14.Куранова С. І. Проблеми дослідження мовної особистості у психолінгвістиці. Вісник Маріупольського Державного Університету. № 16, 2017. С. 90–97.
- 15.Мазепова О. В. Еволюція поняття «мовна особистість» у сучасних лінгвістичних дослідженнях. Мовні і концептуальні картини світу. Вип. 48, 2014. С. 274-286. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2014_48_27
- 16.Пентилюк М. І. Мовна особистість учня в перспекції мовленнєвого спілкування. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики. Київ : Ленвіт, 2011. С. 80–84.
- 17.Петлюченко Н. В Харизматика: мовна особистість і дискурс. Одеса : Астропринт, 2009. 464 с.
- 18.Пожарицька О. О. Мовленнєвий портрет головного героя як вираження авторського начала у творі. Лінгвістика і міжкультурна комунікація - інноваційні підходи та шляхи розвитку: монографія. Одеса: КУПРІЄНКО СВ. 2013. С. 71-82.
- 19.Психологія мовлення і психолінгвістика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. О. Калмикова, Г. В. Калмиков, І. М. Лапишина, Н. В. Марченко ; за заг. ред. Л. О. Калмикової. ПереяславХмельницький пед. ін-т. : «Фенікс», 2008. 235 с.
- 20.Романченко А. П. Елітарна мовна особистість: критерії виокремлення. Львівській філологічний часопис. № 3, С. 2018. 219–222.

21. Савельєва І.В. Порівняльний аналіз понять «мовленнєвий портрет» та «словесний портрет». Юридичний бюлетень ОДУВС. Вип. 4(4). 2017. С. 182–189.
22. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
23. Селігей П. О. Мовна свідомість : структура, типологія, виховання. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія» 2012. 118 с.
24. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 240 с.
25. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія / [А. М. Богуш, О. С. Трифонова, О. І. Кисельова, Ж. Д. Горіна, М.П. Черкасов]. Одеса, 2008. 272 с.
26. Холод О. Завдання психолінгвістичної методології досліджень і квантовий підхід. Psycholinguistics. 25 (2), 2019. С. 338–370. URL: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2019-25-2-338-370>
27. Цепенюк Т. О. Мовленнєвий портрет персонажа художнього твору в оригіналі і перекладі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. № 49 том 2, 2021. С.
28. Чернега В. В. Проблема визначення мовної особистості у сучасній лінгвістиці. Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії: матеріали міжнар. наук-практ. конф., м. Одеса, 25-26 вересня 2020 р. Одеса, 2020. С. 55-57.
29. Чернега В. В. Структурування тезауруса мовної особистості сучасного прикладника. Modalități conceptuale de dezvoltare a științei moderne: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Бухарест, 20 листопада. 2020 р. Бухарест, 2020. С. 118-120.
30. Шевчук З. С. Понятійно-термінологічне поле дослідження ієрархії «мовна особистість – мовний портрет». Одеський лінгвістичний вісник. 2014. Вип. 4. С. 305–308. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2014_4_71

31. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 312 с.
32. Camus A. Discours de Suède. Paris : Gallimard. 1958. 33 p.
33. Camus A. L'Etranger // Oeuvres Complètes, Bibliothèque de la Pléiade, t.1, Paris : Gallimard, 2006, 1584 p.
34. Camus A. Le mythe de Sisyphe. Paris : Poche, 1985. 169 p.
35. Camus A. Le Premier Homme. Paris : Gallimard, 1994. 272 p.
36. Cremers, A., Chemla, E.A. Psycholinguistic Study of the Exhaustive Readings of Embedded. Questions. Journal of Semantics, 33(1), 2016. C. 49–85. URL: <https://doi.org/10.1080/10489223.2016.1176173>
37. Danny D. Steinberg, Natalia V. Sciarini. An Introduction to Psycholinguistics 2nd editions. London, 2013. 325 p.
38. Goguen, Joseph. «What is a Concept?». Conceptual Structures: Common Semantics for Sharing Knowledge. Lecture Notes in Computer Science. vol. 3596, 2005. P. 52–77.
39. Haber D. Intimate Strangers: Albert Camus and Absurdity in Psychoanalysis. Psychoanalysis, Self and Context. 14(4), 2019. P. 1–19.
40. Lingua Mentalis: The Semantics of Natural Language. New York: Academic Press, 1980, P. 80–87.
41. Manoli I. Jazykověda, Literární Věda. Praga: Státní knihovna ČSR, 1988. 257 s.
42. Olivier T. Albert Camus : une vie. Paris : Gallimard, 1996. 864 p.
43. Onfray M. L'ordre libertaire. La vie philosophique d'Albert Camus de Michel. Paris: Flammarion, 2012. 600 p.
44. Rakosi, C. (2017). Replication of Psycholinguistic Experiments and the Resolution of Inconsistencies. Journal of Psycholinguistic Research, 46 (5), P. 1249–1271. URL: <https://doi.org/10.1007/s10936-017-9492-0>
45. The Handbook of Psycholinguistics. New Jersey : Wiley Blackwell. 2018. 750 p.

46. Sedivy J. Language in mind: An introduction to psycholinguistics.
Massachusetts : Sinauer Associates, 2018.